

Απαντήσεις στα Αρχαία Ελληνικά της Θεωρητικής κατεύθυνσης

A1. Επειδή βλέπουμε ότι κάθε πόλη είναι μία κοινότητα και κάθε κοινότητα έχει συγκροτηθεί για κάποιο αγαθό (γιατί όλοι κάνουν τα πάντα για αυτό που θεωρείται ότι είναι αγαθό), είναι φανερό ότι όλες οι κοινότητες στοχεύουν σε κάποιο αγαθό, και προπάντων στο ανώτερο από όλα τα αγαθά στοχεύει η ανώτερη όλων των κοινωνιών που κλείνει μέσα της όλες τις άλλες. Αυτή είναι που ονομάζεται πόλη ή πολιτειακώς οργανωμένη κοινότητα.

Επειδή όμως η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, όπως ακριβώς όλα εκείνα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα όλον, αλλά αποτελείται από πολλά μέρη, είναι φανερό ότι πρέπει πρώτα να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ο πολίτης γιατί η πόλη είναι ένα σύνολο πολιτών. Επομένως πρέπει να εξεταστεί ποιον πρέπει να ονομάζουμε πολίτη και τι είναι πολίτης. Γιατί για τη λέξη πολίτης διατυπώνονται πολλές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες. Διότι δεν υπάρχει μια γενική συμφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης, γιατί κάποιος που στη δημοκρατία είναι πολίτης, στην ολιγαρχία πολλές φορές δεν είναι πολίτης.

B1. Ο Αριστοτέλης συνήθιζε να αρχίζει την έκθεσή του με μια γενική πρόταση και να προχωρεί ύστερα στην εξέταση των επιμέρους περιπτώσεων. Κατά βάθος πίστευε ότι είναι «κατά φύσιν» να αναφερόμαστε πρώτα στα κοινά, στα γενικά θέματα και ύστερα να περνούμε στα ειδικά, στα επιμέρους ζητήματα («τὰ περὶ ἕκαστον ἴδια»).

Ο συλλογισμός μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

1. Κάθε πόλη είναι μια κοινωνία (κοινότητα).
2. Κάθε κοινωνία έχει συγκροτηθεί για κάποιο αγαθό.
3. Άρα όλες οι κοινότητες αποσκοπούν σε κάποιο αγαθό.
4. Η πόλη, η ανώτερη όλων των κοινοτήτων στοχεύει στο υπέρτατο αγαθό (συμπέρασμα ενότητας).

Για το τελευταίο συμπέρασμα υπονοούνται οι προτάσεις:

α) κάθε κοινωνία αποβλέπει σε ένα αγαθό ανάλογα με το χαρακτήρα της.

β) οι κατώτερες (ατελέστερες) κοινωνίες αποβλέπουν σε αντίστοιχα αγαθά και οι ανώτερες αντίστοιχα σε ανώτερα αγαθά, άρα η κυριότητα αποβλέπει στο κυριότατο.

Ο Αριστοτέλης παρατηρούμε ότι αρχίζει από την έννοια του γένους («κοινωνίαν τινά οὔσαν») και προχωρεί στην ειδοποιό διαφορά της πόλης από τις άλλες κοινωνίες, το στόχο της που είναι το κυριότατο απ' όλα τα αγαθά. Η εξήγησή του για τη σύσταση της πόλης είναι τελεολογική («ὀρῶμεν πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινός ἕνεκεν συνεστηκυῖαν - τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες»).

B2. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι για να καταστεί δυνατή η επισκόπηση «περὶ πολιτείας», είναι απαραίτητο να αποσαφηνιστεί πρώτα το περιεχόμενο της έννοιας «πόλις». Στη συνέχεια, διατυπώνει την άποψη ότι, για να οριστεί η έννοια «πόλις», θα πρέπει πρώτα να καθοριστεί το περιεχόμενο της έννοιας «πολίτης». Σύμφωνα με το φιλόσοφο, αυτό είναι απαραίτητο για δύο λόγους:

α) η « πόλις » ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, αποτελεί δηλαδή ένα σύνολο που απαρτίζεται από επιμέρους στοιχεία, από τα οποία το μικρότερο είναι ο πολίτης. Κατά συνέπεια, για να γνωρίζει κανείς τι είναι το σύνολο, θα πρέπει πρώτα να γνωρίζει τι είναι τα μέρη από τα οποία αποτελείται (αναλυτική μέθοδος).

β) Δεν υπάρχει μια κοινά παραδεκτή άποψη για το τι είναι «πολίτης», καθώς σε κάθε πολίτευμα ισχύουν διαφορετικά κριτήρια, για να αποδοθεί σε ένα άτομο η συγκεκριμένη ιδιότητα.

Ο Αριστοτέλης στη συνέχεια προχωρεί στη διατύπωση του ορισμού του πολίτη. Πολίτης είναι αυτός που συμμετέχει ενεργά στις δικαστικές λειτουργίες της πόλεως και στα πολιτικά αξιώματα. Η συμμετοχή στη δικαστική εξουσία θεωρούνταν κεφαλαιώδους σημασίας για τον ορισμό του πολίτη, σε βαθμό που ο Πλάτων να υποστηρίζει ότι ο αποκλεισμός από αυτήν ισοδυναμούσε με στέρηση της πολιτικής ιδιότητας. Εξίσου καθοριστικό για τον ορισμό θεωρούνταν και το δικαίωμα συμμετοχής στη βουλευτική και εκτελεστική εξουσία, πράγμα που έκανε τον πολίτη να αισθάνεται ότι δεν υφίστατο απλώς τις αποφάσεις της εξουσίας αλλά συνδιαμόρφωνε την πολιτική της κοινότητας στην οποία ανήκε, ως οργανικό μέλος της πόλης.

Για το Σταγειρίτη ο αριθμός των πολιτών δεν πρέπει να είναι ούτε πολύ μεγάλος ούτε πολύ μικρός, αλλά να υπάρχει αριθμητική ισορροπία του εμπύχου δυναμικού της πόλης, προκειμένου να διασφαλιστεί η αυτάρκεια. Συμπερασματικά ως μέρος του όλου ο πολίτης είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με εκείνο, καθώς δεν μπορεί να ολοκληρωθεί ηθικά και πνευματικά παρά μόνο μέσα στην «πόλιν». Ο ρόλος του πολίτη είναι καθοριστικός για την εξασφάλιση της ευδαιμονίας της πόλεως, επομένως η σχέση που σκιαγραφείται μεταξύ πόλεως και πολίτη κινείται αμφίδρομα.

B3. Κατά τον Αριστοτέλη, η πόλη είναι «κοινωνική οντότητα τέλεια». Μέσα στη λέξη αυτή ο αρχαίος Έλληνας άκουγε τη λέξη «τέλος», μια λέξη που δήλωνε το σκοπό για τον οποίο είναι πλασμένο το καθετί, τον προορισμό του. Είναι φανερό ότι με αυτή τη σημασία η λέξη δεν δήλωνε ό, τι η δική μας λέξη «τέλος» · ίσα-ίσα δήλωνε τη στιγμή της τελείωσης, της ακμής, της ολοκλήρωσης. Στη συγκεκριμένη, λοιπόν, περίπτωση το επίθετο «τελεία» λέγεται σε σχέση με την ολοκλήρωση του εξελικτικού κύκλου, που παρακολουθούμε, «οίκια, κώμη, πόλις» · με το νόημα αυτό η στιγμή της ολοκλήρωσης δηλώνει και το τέλος της εξέλιξης, η οποία όμως δεν οδηγεί σε μια τελική φθορά, αλλά σε μία τελική ολοκλήρωση. Η πόλις χαρακτηρίζεται τελεία, ακριβώς γιατί είναι αυτάρκης, μπορεί δηλαδή και μόνη της να χαρίσει στον πολίτη το πιο μεγάλο αγαθό, που είναι το “εὖ ζῆν”, η ευδαιμονία. Θεωρώντας δεδομένο ότι οι πρώτες κοινωνίες «οίκια, κώμη» υπήρξαν εκ φύσεως και στηριζόμενος στον ορισμό της πόλης ως κοινότητας από περισσότερα χωριά καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πόλη είναι φυσική ύπαρξη. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγείται και με τη διασάφηση ότι η πόλη είναι ολοκλήρωση, «τέλος», των πρώτων κοινωνιών, αποτελεί δηλαδή την πιο πλήρη, άρτια και ολοκληρωμένη μορφή τους και φύσις ενός προγράμματος δεν είναι παρά ο τελικός στόχος προς τον οποίο αυτό κατατείνει. Αυτόν μάλιστα, όταν τον εκπληρώσει, αποκτά την πλήρη τελειοποιημένη μορφή του.

B4. Σελ. 179, « Η αρχαία ελληνική λέξη πόλις....έξω από την πόλιν».

B5. ενόραση - ὀρώμεν , σύσταση - συνεστηκυῖαν , κατάσχεση - περιέχουσα, σύγκλητος - καλουμένη , κειμήλιον - συγκεκριμένων, σκόπιμος - σκεπτέον , άρχοντας - ὀλιγαρχία , άφοντος - φανερόν , ρήτόν - εἰπεῖν , άφιξη - ικανόν

Γ1. Δεν καταγγέλλεται λοιπόν από τη μια τίποτα σχετικά με τις Ερμές από κάποιους μετοίκους και τους συνοδούς τους, από την άλλη όμως έχουν γίνει νωρίτερα κάποιες κοπές άλλων αγαλμάτων από νεότερους μέσα σε διασκέδαση και οινοποσία και καταγγέλλεται συγχρόνως ότι τα μυστήρια στα σπίτια γίνονται με σκοπό την ιεροσυλία · γι’ αυτά κατηγορούσαν και τον Αλκιβιάδη, επειδή στάθηκε εμπόδιο στους ίδιους να ηγηθούν με σιγουριά της δημοκρατικής παράταξης και επειδή νόμισαν ότι, αν εξορίσουν αυτόν, θα ήταν πρώτοι, τα μεγαλοποιούσαν και φώναζαν (διαμαρτύρονταν) ότι και οι τελετές μυστηρίων και η κοπή των Ερμών έγιναν με σκοπό την κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος και τίποτα από αυτά δεν υπάρχει το οποίο να μην διαπράχθηκε μαζί με αυτόν, αναφέροντας ως αποδείξεις τη συνολική αντιδημοκρατική του εκτροπή (παράνομη συμπεριφορά) στις καθημερινές ασχολίες.

Γ2. τινά - ὕβριν - οὖσιν - μάλα - ἐπαιτιῶ - ὑποληφθεῖσι(ν) - ἐξελῶεν - βοᾶν - ἔσται - πεπράχθω

Γ3. περι τῶν Ἑρμῶν : εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο «μηνύεται» ὑπὸ νεωτέρων : εμπρόθετος προσδιορισμός του ποιητικού αιτίου στο «γεγενημένοι»

τὰ μυστήρια : υποκείμενο στο «ποιεῖται», πρόκειται για αττική σύνταξη
τὸν Ἄλκιβιάδην : ἄμεσο αντικείμενο στο «ἐπητιῶντο»
δήμου : ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο «καταλύσει»
αὐτοῦ : ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική υποκειμενική στο «παρανομίαν»

Γ3β. Υπόθεση : εἰ ἐξηλάσειαν (ευκτική)

Απόδοση : ἂν εἶναι (δυνητικό απαρέμφατο) ,

Πρόκειται για εξαρτημένο υποθετικό λόγο , που δηλώνει απλή σκέψη του λέγοντος.

Η μετάφραση έχει γίνει με τη διόρθωση του ότι σε ό,τι στο κείμενο. Σημειώνουμε τη σημερινή πεοχειρότητα στα θέματα: τόσο η παραπομπή όσο και μια λέξη του κειμένου δόθηκαν στους υποψήφιους με λάθη. Στις απαντήσεις έχει ληφθεί υπόψη το κείμενο όπως ήταν στο στερεότυπο του Θουκυδίδη.

Επιμέλεια σημειώσεων : Φιλιά Μπραουδάκη , Γιάννης Βιολάκης.

